

30-åriga kriget – vad hände i Lützen?

I gamla historieböcker berättas om en storslagen svensk seger. Sammandrabbningen i november 1632 har levt kvar som ett minne av fornstora dagar, då Sverige sattes på kartan över militära spelare att räkna med i Europa. Det var slaget där Gustav II Adolf stupade för protestantismens och fosterlandets skull. Denna seglivade myt har varit en självklar del i historieundervisningen, men stämmer den verkligen? Denna film tar oss med till platsen där det hände. En utgrävning av slagfältet i Lützen har visat vad som egentligen skedde. Och sanningen har inte mycket gemensamt med historieskrivningen.

Speltid: 29 min

Från: 12 år

Ämne: Historia

Produktionsland:
Sverige 2015

Svensk version:
© Cinebox, 2015

Ansvarig utgivare:
Ann Nordström

Filmmnr: 1670

**För ytterligare
källinformation:**
Kontakta Cinebox
08-445 25 50

30-åriga kriget – vad hände i Lützen?

Det trettioåriga kriget rasade i Europa mellan 1618 och 1648. Det utspelade sig främst på tysk mark, och var en kamp om territorier, makt och religion. Med silver från de sydamerikanska kolonierna kunde de europeiska stormakterna finansiera de kostsamma sammandrabbningarna. Sverige hade länge varit en obetydlig spelare, men genom att under vasatiden få allt större kontroll över östersjöhandeln hade den svenska kronan plötsligt en militär styrka som kunde utmana på kontinenten. Eftersom det var inbördeskrig i Tyskland såg Gustav II Adolf ett gyllene läge att intervensera. För att motivera kriget började han sprida krigspropaganda. Om inte Sverige ingrep skulle snart landet tvingas ge upp sin protestantiska tro för den katolska, stod det i propagandan som lästes upp i alla landets kyrkor.

1630 landsteg Gustav II Adolf i Tyskland, och med sig hade han 13.000 svenska och finska soldater. Två år senare bestod hans armé av 100.000 man, varav bara en bråkdel var finnar eller svenskar. Berättelsen om de svenska soldaternas seger är alltså en halvsanning – i själva verket var de stridande tyska legosoldater. Och frågan är också hur mycket sanning som ligger i påståendet att striden var en seger. Vid utgrävningarna av slagfältet har man funnit att soldaterna

var mycket fattiga. De kämpade inte av övertygelse, de kämpade för att de hade blivit tvångrekryterade eller för att det var deras enda sätt att försörja sig på. Att bli utskriven var praktiskt taget en dödsdom. Antingen dog man i strid, eller, vilket var troligare, i någon av de sjukdomar som härjade i fältlägren. I en massgrav på fältet finns kvarlevorna från 47 män. De allra flesta har dött av skottskador i huvudet. Det visar hur otroligt våldsam denna sammandrabbning var. Massgraven ska ställas ut i Halle, en grannstad till Lützen. Man hoppas att den ska kunna förmedla vad krig faktiskt är, att det i regel varken är ärofyllt eller storslaget, utan snarare ett Dantes inferno där död, skräck och våld härskar.

Nyckelord

Slaget vid Lützen, Gustav II Adolf, stormaktstiden, trettioåriga kriget, militärhistoria, myter, nationalism, propaganda, PR, 1600-tal.

Diskussionsfrågor

1. När utspelade sig 30-åriga kriget?
2. Beskriv det politiska och militära läget i Europa under denna tid!
3. Hur kan man beskriva denna period i Sverige?
4. Vad var Gustav II Adolfs motiv för att ge sig in i kriget? Fanns det flera?
5. Hur rekryterades soldater till armén?
6. Vad menas med krigspropaganda?
7. Vad kan den utgrävda massgraven berätta om slaget vid Lützen?
8. Vad kan utgrävningarna av fältet berätta om de militära strategierna?
9. Vilka slutsatser kan vi dra med hjälp av resultaten från utgrävningarna?
10. Varför tror ni att det finns en svensk mytbild av slaget vid Lützen?
11. Hur väl stämmer verkligheten med myten, tycker ni?

Här kan du hämta mer information

<http://www.svt.se/nyheter/vetenskap/slaget-vid-lutzen-svenska-soldaterna-var-tyska> - Sveriges television om filmen.

<http://www.so-rummet.se/kategorier/historia/nya-tiden/stormaktstidens-sverige#> - So-rummets temasida om stormaktstiden.

<http://www.so-rummet.se/fakta-artiklar/gustav-ii-adolf-svensk-hjalte-och-protestantisk-messiasfigur> - So-rummet om Gustav II Adolf.

<http://www.vasamuseet.se/sv/Skeppet/> - Vasamuseets hemsida om Vasaskeppet och dess plats i historien.

<http://www.pennanochsvardet.se/militarhistoria/svenskakrig/krig-1611-1721/gustav-ii-adolf-1611-1632> - Svenskt militärhistoriskt biblioteks tidskrift Pennan och svärdet om Gustav II Adolf och trettioåriga kriget.

<http://www.oppetarkiv.se/video/1418493/1000-ar-pa-2-timmar-avsnitt-1-av-2> - 1000 år på två timmar är en film om bland annat vasatiden och stormaktstiden. Här finns den i Sveriges televisions öppna arkiv.

<http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/48585?programid=407&date=2012-03-29> - Vetenskapsradion historia om vilka som dog i slaget vid Lützen.

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=406&artikel=5040842> - Sveriges radio om utgrävningarna i Lützen.

På Svenska Dagbladets historieblogger finns flera artiklar skrivna av Dick Harrison:

<http://blog.svd.se/historia/2013/07/13/hur-stor-katastrof-var-trettioariga-kriget/> - Dick Harrison reder ut konsekvenserna av det trettioåriga kriget.

<http://blog.svd.se/historia/2013/11/06/slaget-vid-lutzen/> - Om slaget vid Lützen.

<http://blog.svd.se/historia/2013/08/09/svenska-krigare-pa-1600-talet/> - Om de tyska legoknektarna.

<http://blog.svd.se/historia/2013/05/01/varfor-intradde-sverige-i-trettioariga-kriget/> - Om varför Sverige deltog i kriget.

www.ne.se - Nationalencyklopedin

<https://duckduckgo.com/> - En sökmotor som inte spårar dig

www.google.se - Användbar sökmotor

<http://factlab.com/#lo=1> - Dagens nyheters skolsajt

www.wikipedia.se - bra nätencyklopedi

<http://www.cinebox.se/> - Cinebox hemsida

Vasamuseet/Statens maritima museers filmsekvenser är producerade av Velourfilm.

Filmen om utgrävningarna i Lützen passar bra för undervisning i historia enligt det centrala innehållet i Lgr11:

I årskurs 4–6 s 191, LGR 11

Hur historia används och historiska begrepp:

Tidsbegreppen vikingatiden, medeltiden, stormaktstiden och frihetstiden samt olika syn på deras betydelser.

I årskurs 7-9, historia, sid. 176-177, Lgr11

Hur historia används och historiska begrepp:

"Hur historia kan användas för att skapa eller stärka nationella identiteter",

"Vad begreppen kontinuitet och förändring, förklaring, källkritik och identitet betyder och hur de används i historiska sammanhang" och

"Några historiska begrepp, till exempel antiken, mellankrigstiden, efterkrigstiden och kalla kriget samt olika syn på deras betydelser"

CINEBOX

En del av Swedish Film AB

Box 6014 • 171 06 Solna • SWEDEN • Tel: 08-509 025 63 • Fax: 08-445 25 60
info@cinebox.se • www.cinebox.se